Aan de leden van de Gemeenteraad

Den Haag, 24 maart 2022

Betreft: Gezondheidsbevordering in uw coalitieakkoord

Beste leden van de Gemeenteraad,

Als Landelijke Initiatiefgroep van het Preventieakkoord[1] roepen wij u graag op om bij de ontwikkeling van uw lokale, politieke akkoord in de komende weken een prioritaire plek te geven aan gezondheidsbevordering in uw gemeente in de voorliggende collegeperiode. De noodzaak om aan gezondheidsbevordering te werken is evidenter dan ooit en tal van (landelijke) initiatieven bieden kansen en mogelijkheden om het beleid in uw gemeente te versterken en te ondersteunen. Om u en uw gemeente te inspireren en te ondersteunen geven wij u graag een aantal beleidssuggesties om in overweging te nemen voor uw lokale akkoord.

Beleidssuggesties

1. Maak expliciet prioriteit van gezondheidsbevordering
2. Kies de Gezonde Generatie 2040 als gezamenlijke ambitie
3. Zorg voor een collegebrede verankering vanuit een integraal perspectief
4. Betrek de GGD bij gezondheidsbevordering
5. Verleng, vernieuw en verbind de lokale preventie- en sportakkoorden.
6. Bevorder gezonde omgevingen op alle plekken in uw gemeente; kies daarbij voor een brede aanpak met i.i.g. voeding, sport & bewegen, alcohol, roken en mentale weerbaarheid
7. Zet in op Gezonde Scholen en de rijke schooldag
8. Maak werk van gezond ouder worden
9. Benut financiële regelingen voor mensen met lage inkomens optimaal
10. Verleng en versterk de regionale samenwerking tussen gemeenten en zorgverzekeraars
11. Benut de samenwerking met het bedrijfsleven
12. Maak gebruik van de landelijke en regionale kennis en ondersteuning
13. Maak een passende verbinding met het rijksbeleid

[1] De Initiatiefgroep Preventieakkoord is een brede coalitie van zo'n twintig maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven die zich inzet voor versterking van preventie voor een gezonder Nederland, onder voorzitterschap van de SER. [Preventie en het Nationaal Preventieakkoord | SER; Preventie: van nazorg naar voorzorg | SER]

In de bijlage treft u een kernachtige toelichting op elk van deze beleidssuggesties. Wij wensen u veel succes bij het ontwikkelen van uw lokale akkoord en vertrouwen er op dat u onze organisaties weet te vinden als u een beroep wilt doen op onze expertise.

Met vriendelijke groeten,

Namens de initiatiefgroep van het Preventieakkoord,

Mariëtte Hamer
Voorzitter Sociaal-Economische Raad

Hugo Backx
Waarnemend Voorzitter Federatie voor Gezondheid

Ton Coenen
Directeur GGD GHOR Nederland

Matthijs Blokhuis, directeur Noaber Foundation
Jet Bussemaker, voorzitter Raad voor Volksgezondheid & Samenleving
Veronique Esman, directeur de Nederlandse ggz
Leonard Geluk, algemeen directeur VNG
Klaas Gravensteijn, directeur Vereniging van Openbare Bibliotheken
Miriam Haagh, voorzitter Thematafel Overgewicht Nationaal Preventieakkoord
Henk Hagoort, voorzitter VO-raad
Patricia Heijdenrijk, Pharos, expertisecentrum gezondheidsverschillen
René Heman, voorzitter KNMG
Yvon van Houdt, directeur MEE NL
Eric Lemstra, vice-voorzitter Sociaal Werk Nederland
Leon Meijer, voorzitter Thematafel Alcohol Nationaal Preventieakkoord
Leontien Peeters, Netherlands Representative Bernard van Leer Foundation
Alexander Rinnooy Kan
Michael Rutgers, voorzitter Samenwerkende Gezondheidsfondsen
Jolande Sap, voorzitter Thematafel Roken Nationaal Preventieakkoord
prof.dr. Onno van Schayck, hoogleraar Preventieve Geneeskunde, Universiteit Maastricht
Sjaak van der Tak, voorzitter LTO Nederland
Adnan Tekin, voorzitter MBO Raad
Ingrid Thijssen, voorzitter VNO-NCW
Marc van den Tweel, algemeen directeur NOC*NSF
Mirjam van ’t Veld, voorzitter LHV
Dianda Veldman, directeur-bestuurder Patiëntenfederatie Nederland
Jacco Vonhof, voorzitter MKB-Nederland
Freddy Weima, voorzitter PO-Raad

Bijlage – Kernachtige uitwerking Beleidssuggesties

Mocht u aan de slag willen met een of meer van de in de brief genoemde beleidssuggesties, treft u hieronder een korte toelichting en relevante links.

1. Maak prioriteit van gezondheidsbevordering
   Er is onder de bevolking en de beleidsmakers breed besef ontstaan dat de fysieke, mentale en sociale gezondheid van grote groepen Nederlanders zorgelijk is en steeds zorgelijker wordt. Bovendien is in de coronaperiode het besef gegroeid over hoe belangrijk een betere fitheid en een gezondere leefstijl is voor de weerstand tegen ziekten. Met name mensen in een kwetsbare leefsituatie vragen hierbij om een specifiek aanbod en begeleiding om leefstijlziekten te voorkomen. En gezondheid staat op nummer 1 als belangrijkste waarde voor mensen. Er is dus volop draagvlak om in te zetten op gezondheidsbevordering. En de extra investering in gezondheidsbevordering betaalt zichzelf niet alleen terug in gezondheidswinst maar op termijn ook financieel.

2. Kies de Gezonde Generatie 2040 als gezamenlijke ambitie
   Het nieuwe kabinet heeft als doelstelling voor het preventiebeleid de Gezonde Generatie geformuleerd. Wij bevelen aan om in uw lokale beleid de Gezonde Generatie ook als langetermijn perspectief op te nemen. Het werken aan een gezonde wereld voor onze kinderen is een ambitie waar eenieder zich achter zal kunnen scharen. Pak vermijdbare gezondheidsverschillen van jongsafaan aan. Zet in op doorgaande gezondheidslijn, beginnend bij de eerste 1000 dagen van een kind. Via programma's GezondIn en Kansrijke Start worden deze lokale aanpakken opgezet, ondersteund en versterkt met kennis, interventies en leerkringen.
   [Programma Gezonde Generatie] [Programma Kansrijke Start - Pharos].

3. Zorg voor een college-brede verankering vanuit een integraal perspectief
   Zet in op domein overstijgende samenwerking zodat de beweging van nazorg naar voorzorg vanuit alle beleidsvelden actief en met overtuiging wordt ingezet. Spreek af en leg vast dat elk beleidsdomein bij alle te maken keuzen een toets doet wat het effect op gezondheid daarvan is. Geef extra aandacht aan het bereiken en betrekken van de meest kwetsbare burgers en mensen met multiproblematiek, zoek juist hier naar een integrale aanpak vanuit verschillende domeinen. Zoek naar mogelijkheden en financiën om de jeugdzorg en het sociale domein op orde te brengen.
   Leg een koppeling naar onder meer bestrijding armoede, kansengelijkheid, bestaanszekerheid, woonomgeving, onderwijs, sport & bewegen, eerstelijnszorg, cultuur, vastgoedmanagement en ruimtelijke ordening. Om domein overstijgende samenwerking te creëren, is het een suggestie om één wethouder verantwoordelijk te stellen voor de coördinatie van het gezondheidsbeleid binnen uw gemeente.

4. Betrek de GGD bij gezondheidsbevordering
   Bespreek als gemeenten met de GGD hoe gezondheidsbevordering optimaal kan worden ingeregeld en welke partners of regelingen daarvoor gewenst zijn. De GGD beschikt over regionale cijfers. Deze kunt u gebruiken om goed regionaal en lokaal inzicht te krijgen en beleid te maken. Vraag de GGD om hierbij inzichtelijk te maken bij welke groepen de meeste gezondheidswinst is te behalen. Tevens is de GGD uw eigen 'trusted advisor' in gezondheid en het in lijn brengen en houden van het preventiebeleid in uw gemeente en de GGD kan u helpen bij het gebruik maken van eventuele subsidiemogelijkheden. [De gemeentelijke rol in gezondheidsbeleid | VNG]

5. Verleng, vernieuw en verbind de lokale preventie- en sportakkoorden
Via de sportakkoorden en preventieakkoorden zijn in de afgelopen jaren mooie ontwikkelingen ingezet die vragen om verlengen, intensivering en verdieping. Kijk naar mogelijkheden om beide akkoorden (door) te ontwikkelen. Maak een sterke verbinding tussen deze twee of combineer ze tot één (vitaliteits)akkoord. Geef bij het preventieakkoord naast bestaande thema's als roken, alcohol en overgewicht (voeding + sporten en bewegen) ook expliciet aandacht aan mentale weerbaarheid. Faciliteer de samenwerking binnen het maatschappelijk middenveld in uw gemeente door relevante organisaties zoals (gezonde) scholen, sportclubs, huisartspraktijken, ggz-instellingen, fysiotherapeuten, cultuurorganisaties, sociale wijkteams, bedrijven en jongerenwerkers samen te brengen en vanuit een gedeelde visie te komen tot een praktische invulling van gezondheidsbevordering. Verstevig de vitaliteitsaanpak door expliciet aandacht te schenken aan toegankelijkheid en effectiviteit van de interventies voor iedereen.
[Lokale Preventieakkoorden | VNG] [Sportakkoord] [nlactief.nl/sportakkoord] [mee.nl/samenwerking/sportakkoord]

6. Bevorder gezonde omgevingen op alle plekken in uw gemeente
Maak gezond gedrag laagdrempelig, logisch en eenvoudiger, door de leefomgevingen van mensen goed in te richten. Gebruik de omgevingsvisie of andere mogelijkheden om dit goed in te regelen. [Samen maken we gezond gewoon | JOGG]
Voeding: Stimuleer gezonde voedingskeuze door gezonde leefomgevingen te creëren, zoals op scholen [Gezonde School] [Gezonde Basisschool van de Toekomst], in de kinderopvang [Gezonde Kinderopvang] en bij sport [Gezonde sportomgeving - NOCNSF] en door het stimuleren van eten van gezond en vers voedsel, dat in uw gemeente wordt gemaakt.
Sport en beweging: Stimuleer sport en bewegen, door voldoende toegankelijke sportaccommodaties [Sportinfrastructuur], door passend sportaanbod dichtbij leefomgeving [Overzicht kaarten sport en bewegen] en door beweegvriendelijke en groene ruimte. [Beweegvriendelijke Omgeving]
Alcohol: De sociale norm en omgeving maken het voor jongeren moeilijk om niet te gaan drinken. Het is daarom belangrijk om een stimulerende gezonde omgeving te creëren waarin het gemakkelijk en normaal is om te kiezen om geen alcohol te drinken. Maak plekken waar (veel) kinderen en jongeren komen vrij van alcohol en alcoholreclame. Bied alternatieve vrijetijdsbestedingen aan om 'hangen' tegen te gaan (en waarbij vaak wordt gedronken) zoals sport- en beweegmogelijkheden in de vrije ruimte. Zorg voor effectieve handhaving van het (weder)verstrekken van alcohol aan jongeren onder de 18, door het actief uitvoeren van het wettelijk verplichte preventie- en handhavingsplan. Maak afspraken met organisaties om hen te ondersteunen om verantwoord met alcohol om te gaan en zet in op de Nix18-campagne.
[NIX18]; certificeringen verantwoord alcohol schenken [Verantwoord alcohol verkopen]; bestuursreglementen en richtlijnen voor sportclubs [Alcohol en sport - NOCNSF] [Alcoholpreventie | Trimbos]
Roken: Word een rookvrije gemeente. Sluit aan bij initiatieven als de Rookvrije Generatie en Rookvrije sport. Stimuleer kindomgevingen (sportverenigingen, speeltuinen e.d.) om vrijwillig rookvrij te worden en gebruik de Algemene Plaatselijke Verordening of de omgevingswet om openbare ruimte rookvrij te maken.
[Rookvrije Generatie] [Rookvrije Sportomgeving]

7. Zet in op Gezonde Scholen en de Rijke Schooldag
Overleg met onderwijsinstellingen in uw gemeente over welke bijdrage zij kunnen leveren aan een Gezonde Generatie en hoe u als gemeente daarbij kunt ondersteunen, bijvoorbeeld via de Lokale of Regionale Educatieve Agenda. In het landelijke coalitieakkoord wordt de rijke schooldag gestimuleerd. Het nieuwe kabinet trekt fors budget uit voor de rijke schooldag en kansengelijkheid. Wij zien hiermee een extra mogelijkheid om - zeker in de kwetsbare wijken - na schooltijd te werken aan gezondheid via gezondheidsvaardigheden, mentale veerkracht, sport en bewegen, cultuur, en andere gezonde leefstijl-elementen. Ook de NPO-gelden bij gemeenten kunnen mogelijk worden ingezet om gezondheidsbevordende initiatieven op scholen te ondersteunen. Stimuleer de PO, SO, VO en MBO-scholen in uw gemeente om gebruik te maken van bestaande landelijke programma's zoals "Gezonde School" of "Gezonde basisschool van de

Toekomst" om in te zetten op het bevordering van een gezonde leefstijl en het verkrijgen van gezondheidsvaardigheden via het onderwijs. Geef een impuls aan gezonde schoolgebouwen. Stimuleer ook de kinderopvang in uw gemeente om mee te doen aan het programma Gezonde Kinderopvang [Gezonde Kinderopvang]. Daaraan verbonden is het programma Gezonde Start [Een Gezonde Start]. Samenwerking tussen de gemeente, het onderwijs, ouders en andere (keten)partners is hard(er) nodig nu scholen zorgen hebben over leerachterstanden en mentale gezondheid, als gevolg van corona. Zoek naar mogelijkheden om de samenwerking met het onderwijs te versterken en zoek met elkaar naar oplossingen voor de zwaardere problematiek én voor het versterken van veerkracht in brede zin. Maak hierbij een koppeling met de diverse beschikbare steunpakketten om de mentale gezondheid van leerlingen verder te versterken.
[Scholen pakken achterstanden aan met bewezen interventies] [Gezonde School] [De gezonde basisschool van de toekomst] [Gezonde, duurzame en moderne schoolgebouwen | PO-Raad] [Welbevinden op school | Pharos]

8. Maak werk van gezond ouder worden
   Het landelijke coalitieakkoord vraagt extra aandacht voor ouderen die gezond ouder moeten kunnen worden in hun eigen omgeving. Net als voor kinderen en jongeren, is voor volwassenen en ouderen de fysieke en mentale gezondheid van essentieel belang. Maak ouderen gezondheidsvaardig, bouw samen met de ouderen, de fysieke omgeving zodanig dat ze uitgedaagd worden gezond actief te blijven. Dit kan door verbinding te leggen met maatschappelijke organisaties, zoals sport of cultuur. Kijk samen met ouderen kijken hoe gezondheid en bewegen een plaats in hun leven kan krijgen en hoe ze maatschappelijk betrokken kunnen blijven. [Welzijn op Recept]. Ben creatief in het tegengaan van eenzaamheid [Wat werkt bij de aanpak van eenzaamheid | Movisie]. Denk over alternatieven voor mantelzorg, bijvoorbeeld door nieuwbouw anders in te richten [Knarrenhof] Aanwezigheid van huisartsen in de wijk werkt preventief en gezondheid bevorderend, dus faciliteer dat door bijvoorbeeld het beschikbaar stellen van praktijkruimte.

9. Verleng en versterk de regionale samenwerking tussen gemeenten en zorgverzekeraars
   Kom met alle partijen samen tot een ambitie en uitvoeringsplan, waarbij preventie en alternatieve manieren van gezondheidsbevordering gestimuleerd worden, ook financieel. Denk bij samenwerking met zorgverzekeraars ook aan vernieuwende vormen, zoals het verlagen van de premie bij alle vormen van sportdeelname, of het kwijtschelden van schulden in ruil voor werken aan gezondheid [Voorbeeld: Zorgverzekeraars een betaaltitel voor preventie].

10. Benut de samenwerking met bedrijfsleven
    Het bedrijfsleven in de regio kan een grote bijdrage aan gezondheid leveren. Overleg met ondernemers in uw gemeente over welke bijdrage zij kunnen doen aan gezondheidsbevordering en hoe u daarin met hen kan samenwerken. De gemeente is gebaat bij vitale bedrijven met vitale werknemers. [Vitaal Bedrijf] Bespreek met ondernemers hoe zij dit willen realiseren en laat ondernemers elkaar inspireren en samenwerking zoeken met lokale partners. Lokale ondernemers zijn veelal ook de grootste sponsor van sport & cultuur in de buurt. Stimuleer als gemeente de samenwerking met bedrijven in de lokale publiek-private sport- en preventieakkoorden die bijdragen aan meer gezondheid en bewegen. En betrek ze bij het streven om gezonde leefomgevingen te creëren, ook als het gaat om sponsoring en marketing. Ook omdat er (heel vaak) bedrijven in uw gemeente zijn die gezond en vers voedsel produceren.

11. Benut financiële regelingen voor mensen met lage inkomens optimaal
    Veel gemeenten kennen regelingen die de maatschappelijke participatie bevorderen. Denk aan deelname aan een cursus, muzieklessen of het lidmaatschap van een sportclub. Deze regelingen kunnen voorkómen dat mensen met een laag inkomen in een sociaal isolement terechtkomen. Stimuleer het gebruik van deze regelingen. En houd het eenvoudig, zodat het voor alle burgers makkelijk toegankelijk is. Denk bijvoorbeeld aan

het Jeugdfonds sport en cultuur [Jeugdfonds Sport & Cultuur] én het Volwassenenfonds sport en cultuur [Volwassenenfonds], een lokale sportpas of de inzet van WMO-gelden. [Regelingen voor meedoen met sport en bewegen]

12. Maak gebruik van de landelijke en regionale kennis en ondersteuning
    Maximaliseer de effectiviteit van uw lokale aanpak door gebruik te maken van wetenschappelijk onderbouwde kennis, feiten en interventies, expertise op gedrag en mentale gezondheid, om vooral te implementeren wat al bewezen effectief is i.p.v. steeds nieuwe projecten op te zetten. Spreek als gemeente in je collegeakkoord af dat je voortaan met doelen/streefwaarden gaat werken als het om gezondheid gaat, desnoods per wijk. De data zijn beschikbaar. In het Nationaal Preventieakkoord is hiermee immers begonnen. [Gezondheid en preventie | Rijksoverheid] [Loket Gezond Leven] [Gezonde Gemeente | RIVM] [Gezonde leefstijl] [Gezondheidsraad] [Sport- en beweeginterventies] [Allesoversport] [JOGG] [Gezondheidsraad] [GGD GHOR] [Gezondin] [Pharos] [Gezonde School] [Trimbos Instituut] [Rutgers] [NCJ] .

13. Maak een passende verbinding met het rijksbeleid
    In het coalitieakkoord **Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst** wordt veel aandacht gevraagd voor gezondheid(szorg) en preventie. In het coalitieakkoord wordt benoemd dat dat van de politiek goede en stevige keuzes en hervormingen vraagt, die tijd kosten en waarbij passende zorg de norm is. Dat geldt zeker ook voor een gemeente. Het feit dat de landelijke overheid zich er de komende jaren voor wil in zetten, met daarbij de genoemde accenten, zal gemeenten gerichte steun geven in het doorvoeren van beleid. Het landelijke coalitieakkoord biedt daarmee perspectief voor gemeentelijk beleid. [Samenvatting coalitieakkoord]